

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Vitruvii ... De architectura libri decem

**Vitruvius
Frontinus, Sextus Iulius**

Argentorati, 1543

Capvt. I

[urn:nbn:de:bsz:31-128539](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128539)

eos, qui literaturæ fiducia confirmati per se ædificantes, ita iudicant, si im-
peritis sit committendum, ipsos potius digniores esse ad suam uolunta-
tem, quam ad alienam pecuniæ consumere summam. Itaque nemo artem ul-
lam aliam conatur domi facere, uti sutrinam, uel fullonicam, aut ex cæte-
ris, quæ sunt faciliores, nisi architecturam, ideo quod qui profitentur non
arte uera, sed falso nominantur architecti. Quasob res corpus architectu-
ræ, rationesq; eius putauit diligentissime conscribendas, opinans id munus
omnibus gentibus non ingratum futurum. Igitur quoniam in quinto de
oportunitate communium operum perscripsi, in hoc uolumine priuato-
rum ædificiorum rationationes, et commensurus symmetriarum explicabo.

DE DIVERSIS REGIONVM QVALITA-
tibus, et uarijs cœli aspectibus, secundum quos sunt
ædificia disponenda. CAPVT I.

HAEC autem ita erunt recte disposita, si primo animaduersum fue-
rit, quibus regionibus, aut quibus inclinationibus mundi constitu-
antur. Namq; aliter Aegypto, aliter Hispania, non eodem modo Ponto,
dissimiliter Romæ, item cæteris terrarum et regionum proprietatibus
oportere uidentur constitui genera ædificiorum: quod alia parte solis
cursu premitur tellus, alia longe ab eo distat, alia per medium tempera-
tur. Igitur uti constitutio mundi ad terræ spatium inclinatione signiferi
circuli, et solis cursu, disparibus qualitatibus naturaliter est collocata,
ad eundem modum etiam ad regionum rationes cœliq; uarietates, uiden-
tur ædificiorum debere dirigi collocationes. Sub septentrione ædificia tes-
tudinata, et maxime conclusa et non patientia, sed conuersa ad calidas
partes oportere fieri uidentur. Contra autem sub impetu solis, meridia-
nis regionibus quod premuntur à calore patientiora conuersaq; ad septen-
trionem et aquilonem sunt faciunda: ita quod ultro natura lædit, arte erit
emendandum. Item reliquis regionibus ad eundem modum temperari,
quemadmodum cœlum est ad inclinationem mundi collocatum, Hæc au-
tem ex natura rerum sunt animaduertenda et considerata, atq; etiam
ex membris corporibusq; gentium obseruanda. Namq; sol, quibus locis
mediocriter profundè uapores, in his cõsruat corpora temperata, quæq;

proxime currendo deflagrat, eripit exugendo temperaturam humoris. Contra uero refrigeratis regionibus, quod absunt à meridie longe, non exhauritur à caloribus humor, sed ex coelo rosidus aër in corpora fundens humorem, efficit ampliores corporaturas, uocisq; sonitus grauioribus, candidis coloribus, directo capillo & rufo, oculis caesis, sanguine multo: quoniã ab humoris plenitate, coeliq; refrigerationibus sunt conformati. Qui autem sunt proximi ad axem meridianum, subiectique solis cursui breuioribus corporibus, colore fusco, crispo capillo, oculis nigris, cruribus inualidis, sanguine exiguo, solis impetu perficiuntur. Itaq; etiam propter sanguinis exiguitatem tumidiores sunt ferro resistere, sed ardores ac febres sufferunt sine timore, quod nutrita sunt eorum membra cum feruore. Itaq; corpora quae nascuntur sub septentrione, à febre sunt timidiora & imbecilla: sanguinis autem abundantia, ferro resistunt sine timore. Non minus sonus uocis in generibus gentium differs et uarias habet qualitates, ideo quod terminatio orientis & occidentis circa terrae librationem, qua diuiditur pars superior & inferior mundi, habere uidetur libratam naturali modo circuitionem, quam etiam Mathematici orizonta dicunt. Igitur quoniam id habemus certum animo sustinentes, à latro, quod est in regione septentrionali, linea traiecta ad id quod est super meridianum axem, ab eoq; alteram obliquam in altitudinem ad summum cardinem, qui est post stellas septentrionum, sine dubitatione animaduertemus ex eo esse schema trigoni mundo, uti organi, quam $\sigma\alpha\mu\beta\upsilon\rho$ Graeci dicunt.

Itaq; quod est spatium proximum imo cardini ab axis linea in meridianis finibus, sub eo loco quae sunt nationes, propter breuitatem altitudinis ad mundum, sonitum uocis faciunt tenuem & acutissimum, uti in organo chorda, quae est proxima angulo. Secundum eam autem reliquae ad mediam Graeciam remissiores efficiunt in nationibus sonorum scansiones. Item à medio in ordinem crescendo ad extremos septentriones, sub altitudine coelinationum spiritus sonitibus grauioribus ab natura rerum exprimitur. Ita uidetur mundi conceptio tota, propter inclinationem, consonantissime per solis temperaturam ad harmoniam esse composita. Igitur quae nationes sunt inter axis meridiani cardinem, et septentrionalis medio posita, uti in dia-

uti in diagrammate musico mediane uocis habent sonitum in sermone: queq; progredientibus ad septentrionem sunt nationes, quod aliores habent distantias ad mundū, spiritus uocis habentes humore repletos ad hy-
 patos, & proslambanomenos à natura rerum sonitu grauiore cogūtur: uti eadem ratione medio progredientibus ad meridiem gentes, paraneta-
 rum acutissimam sonitu uocis perficiunt tenuitatem. Hoc autem uerum esse ex humidis nature locis, grauiora fieri, & ex feruidis acutiora, licet ita experiendo animaduertere. Calices duo in una fornace æque cocti æquoq; pondere, ad crepitumq; uno sonitu sumantur, ex his unus in aquā demittatur, postea ex aqua eximatur, tunc utriq; tangantur. Cum enim ita factum fuerit, largiter inter eos sonitus discrepabit, æquoq; pondere non poterunt esse. Ita & hominum corpora uno genere figuratiōis, & una mundi conuentione concepta, alia propter regionis ardorem acutū spiritum aëris exprimunt tactu, alia propter humoris abundantiam gra-
 uissimas effundunt sonorum qualitates. Item propter tenuitatē coeli, me-
 ridiane nationes ex acuto seruore, mente expeditius celeriusq; mouentur ad consiliorum cogitationes. Septentrionales autem gentes infuse crassi-
 tudine coeli, propter obstantiam aëris humore refrigeratæ, stupentes ha-
 bent mentes. Hoc autem ita esse à serpentibus licet aspiciere, que per calo-
 rem cum exhaustā habent humoris refrigerationem, tunc acerrime mo-
 uentur, per brumalia autem & hyberna tempora mutatione cœli refrige-
 ratæ, immotæ sunt stupore: ita non est mirandum si acutiores efficit cali-
 dus aër hominum mentes, refrigeratus autem contra tardiores. Cum sint autem meridianæ nationes animis acutissimis, infinitaq; solertia consilio-
 rum, simul ad fortitudinem ingrediuntur, ibi succumbunt, quod habent exueltas ab sole animorum uirtutes. Qui uero refrigeratis nascuntur re-
 gionibus, ad armorum uehementiā paratiores sunt, magnisq; uiribus ru-
 unt sine timore, sed tarditate animi sine considerantia irruentes, sine so-
 lertia, suis consilijs refringuntur. Cum ergo ab natura rerum hæc ita sint in mundo collocata, ut omnes nationes immoderatis mixtionibus sint di-
 sparatæ, placuit, ut inter spatia totius orbis terrarum, regionumq; medio mundi populus Romanus possideret fines. Namq; temperatissimæ ad u-
 tramq; partem, & corporum membrīs, animorumq; uigoribus, pro for-
 titudine sunt in Italia gentes. Quemadmodum enim Iouis stella, inter

Martis

Martis feruentissimam, & Saturni frigidissimam media currens temperatur, eadem ratione Italia inter septentrionalem meridianamq; ab utraq; parte mixtionibus temperatas & inuictas habet laudes. Itaq; consilijs refringit Barbarorum uires, forti manu meridianorum cogitationes. Ita diuina mens ciuitatē populi Romani egregia temperataq; regione collocauit, uti orbis terrarum imperio potiretur. Quod si ita est, uti dissimiles regiones ab inclinationibus cœli, uarijs generibus sint comparatæ, & ut etiam naturæ gentium disparibus animis, & corporum figuris, qualitibusq; nascerentur, non dubitamus ædificiorum quoq; rationes ad nationum gentiumq; proprietates apte distribui debere, cum habeamus ab ipsa rerum natura solertem et expeditam monstracionem. Quoad potius summa ratione proprietates locorū ab natura rerum dispositas animaduertere, exposui, & quemadmodū ad solis cursum et inclinationes cœli, oporteat ad gentium figuras constituere ædificiorum qualitates dixi. Itaq; nunc singulorum generum in ædificijs commensus symmetriarum, & uniuersos, & separatos breuiter explicabo.

DE AEDIFICIORVM PRIVATORVM
proportionibus & mensuris. CAP. II.

NVLLA architecto maior cura esse debet, nisi uti proportionibus rate partis habeant ædificia rationum exactiones. Cum ergo constituta symmetriarum ratio fuerit, & commensus ratiocinationibus explicati, tunc etiam acuminis est proprium providere ad naturam loci, aut usum, aut speciem, & detractionibus uel adiectionibus temperaturas efficere, uti cum de symmetria sit detractum aut adiectum, id uideatur recte esse formatum, sic ut in aspectu nihil desideretur. Alia enim ad manū species esse uidetur, alia in excelsis, non eadem in conclusis, dissimilis in aperto, in quibus magni iudicij est opera, quid tandem faciendum sit. Non enim ueros uidetur habere usus effectus, sed fallitur sepe ab eius iudicio mens. Quemadmodum etiam in scenis pictis uidentur columnarum proiectiones, mutilorum cephora, signorum figuræ prominentes, cum sit tabula sine dubio ad regulam plana, similiter in nauibus remi, cum sint sub aqua directi, tamen oculis infracti uidentur, & quatenus eorum partes tangunt